

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av vägg- och takspån samt takstolar och väggvirke i Vireda kyrka, Aneby kommun

Linderson, Hans

2012

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2012). *Dendrokronologisk analys av vägg- och takspån samt takstolar och väggvirke i Vireda kyrka, Aneby kommun*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2012:52). Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

22 oktober 2012

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2012:52

Hans Linderson

**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV VÄGG- OCH TAK SPÅN SAMT
TAKSTOLAR OCH VÄGGVIRKE I VIREDA KYRKA, ANEBY KOMMUN****Uppdragsgivare:** Göteborgs universitet, Box 1023, 831 29 ÖSTERSUND Id. 3016BALMGU
(kontaktperson Gunnar Almevik)**Område:** Jönköping-Tranås **Prov nr:** 64249-64264 **Antal prov:** 15 varav 10 spån**Dendrokronologiskt objekt:** Spån huvudsakl lösfynd från E gaveln under absid tre in situ**Resultat:**

CATRAS Dendro nr:	Prov Nr : se prov- beskriv- ning nedan	Träd- slag	Antal år (antal radier om annat än 1)	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta mätbara årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter)	Trädets be- räknade egenålder och proveniens
64249		Tall	65;2	Ej sp**	Ej datering		150,
64250		Tall	50;2	Ej sp**	1550	E 1600	150, Mälardalen- NE Götaland
64251		Ek	84	Sp 6, ej W	Ej datering		140
64252		Tall	181	Sp 41, ej W	1345	1361-1401	290, N Småland
64253		Tall	117	Ej sp	1336	E 1396	300, N Småland
64254		Tall	243	Ej sp	1316	E 1376	380, N Småland
64255		Tall	135;2	Ej sp**	1339	E 1389	280, N Småland
64256		Gran	43*	W	Ej datering		60±10
64257		Tall	53	Nära sp	Ej datering		140
64258		Gran	46*	W	Ej datering		60±10
64259		Gran	44*	W	Ej datering		70±10
64260		Tall	123	Sp** 53, ej W	1632	1633-1670	190 Mälardalen
64261		Tall	85	Ej sp**	1564	E 1614	190, Mälardalen
64262		Gran	36*;2	Ej W	Ej datering		70±15
64263		Gran	49*;2	W	Ej datering		70±10
64264		Ek	77	Ej sp	Ej datering		160

Antal årsringar i splinten för det undersökta virket beräknas till 80 ± 20 , angivelse med ** har 70 ± 20 .Trädens egenålder beräknas med vanligtvis tre osäkerhetsfaktorer (årsrings-)avstånd till bark/vankant från yttersta årsring i provet (här antas att endast ett fåtal årsringar i kärnveden är borttagen), avstånd till märg från innersta årsring samt avstånd varifrån virket är uttaget till markyta/rot. Bedömd och i en viss mån vågad, felmarginal är ± 30 år om inget annat anges, större felmarginal anges inom parentes.**Kommentarer till resultatet**

Förutom att typologiskt datera olika spån har flera lösfynd provtagits för att få ett så gott dendrokronologisk resultat som möjligt. Undersökningsmetodiken har inledningsvis varit att analysera 2-4 stycken prov av gemensamt ursprung och med god lämplighet för dendrokronologisk analys. Där antalet av en viss typ är litet kan dessa stödjas av annat virke eller obestämbart virke för att på detta sätt nå fram till en datering. I något fall har det lyckats att mäta upp årsringarna direkt på brädan utan att såga.

CATRAS Dendro nr:	Provbeskrivning: Enligt Börje Samuelssons anteckningar, Karl-Magnus Melins terminologi (muntligen) och min labb-dokumentation.	Beräknat Fällningsår E(Efter)
64249	Takspån med rakt avslut (Tr), lösfynd (lös), långhuset (LH), underlag för 64250, Tall	
64250	Takdroppspån (Td) lösfynd (lös) Långhuset (LH), Tall	E 1600
64251	”bräda” lös under absidens tak, Ek	
64252	Väggspån med rakt avslut (Vr) starkt eroderad (Er), lös, under absid, tall	1361-1401
64253	(Vr) (Er), lös, under absid, tall	E 1396
64254	(Vr) (Er), östra gaveln, känt ursprungligt läge (in situ), tall	E 1376
64255	(Vr) (Er), östra gaveln in situ, tall	E 1389
64256	Borrprov takstol LH	
64257	Spån, lös, LH, gran	
64258	Borrprov LH, gran	
64259	Borrprov LH, gran	
64260	Td LH lös, tall	1633-1670
64261	Td LH lös, tall	E 1614
64262	Sågskiva, väggvirke I östra gaveln	
64263	Sågskiva, väggvirke I östra gaveln	
64264	(Vr), snedhuggen överkant, östra gavelns yttersta spånrad 3:e norr, in situ, ek	

Väggspån med rakt avslut (Vr) 64252-255

Undantaget prov 64252 så dateras samtliga till **efter 1396**. Om man antar att splintveden är borttagen och kärnveden är intakt i de tre proverna med efterdateringar så skulle virket vara avverkat före 1447. Antalet årringar i kärnveden som saknas bör rimligen vara begränsad, variationen mellan alla fyra spånen är 20 år. De borde därför vara avverkade före år 1460.

Prov 64252 dateras till 1361-1401, vilket kan ge alla spånen gemensamt fällningsår 1397-1401. Det finns dock en risk att ett enstaka träd kan inneha fler årringar i splinten, upp till 20 stycken. Man skulle då komma upp till år 1421. Eftersom virket korsdateras sinsemellan är min bedömning att virket är **avverkat samtidigt 1400-1420**. Proveniensen är **norra Småland** eller möjligen södra Östergötland.

Profilerade takdroppspån (Td) 64250, 64261-62

Samtliga dateras till efter år 1600 mest sannolikt är allt virket **avverkat 1633-1670**. Prov 64260 och 64261 är avverkat samtidigt med stor sannolikhet eftersom de korsdateras mycket bra, vilket är ett starkt belegg för att de har vuxit i samma område. Detta område ligger i **Mälardalen!**

Ett spännande sammanträffande är att virket inte bara dateras bäst med de stora kronologierna från detta område utan korrelationerna med små kronologier skapade av några få takspånsprover, dels från Botkyrka kyrka och dels från Härnevi kyrka i Uppland är också höga. Sådana kronologier har mindre geografisk ”räckvidd” när det gäller dateringar. Att det sedan handlar om takspån i samtliga fall kan leda till funderingar om det finns en betydande producent i Mälardalen-området.

Icke daterade objekt är takstolen och väggvirket från långhuset. Denna är av gran och är frodvuxen. Trots att vankanter och märg ingår i proverna så kommer man knappast upp i 50 årringar, vilket ur dendrokronologiskt perspektiv är något av ett bottenrekord för ett kyrkligt långhus i Småland. Proverna mättes vårved och sommarved var för sig varvid de adderades så att en ordinarie årringsserie bildades. På detta sätt utvanns tre olika tidsserier, vilket gjordes för att öka möjligheten till en datering. Väggspån av ek är fortfarande odaterat, endast ett prov togs av denna typ, minst tre behövs.